

sorozatot indított útjára. A kötet végén rövid ízelítőt is kapunk a Rákóczi Források tervezett kötetéből, amelyek között a korabeli európai sajtó hírei, valamint Bercsényi Miklós és Károlyi Sándor levelezése mellett olyan könyvritkaságokról is olvashatunk, mint Károlyi Sándor Önéletrajza és naplójegyzetei, Pulyai János Szatmári békesség című munkája, Szaniszló Zsigmond és Szathmári Király

Ádám naplói, vagy a győri Nagy család (ma még kiadatlan) krónikája.

Reméljük, hogy a Nap Kiadó és a sorozat szerkesztője, Mészáros Kálmán, valamint az egyes köteteket sajtó alá rendező szakemberek számára lehetőség nyílik a kitűzött célok megvalósítására!

Seres István

BALLA ANTAL, DÁVID GÉZA, FODOR PÁL, KÖPECZI BÉLA, NAGY FERENC,
SOMOGYI GRÉTA, TASNÁDI EDIT, TÓTH CSABA ÉS TÓTH FERENC

II. FERENC RÁKÓCZI'NIN HAYATI VE TÜRKIYE'DEKI SÜRGÜN GÜNLERI

II. RÁKÓCZI FERENC ÉLETE ÉS TÖRÖKORSZÁGI EMIGRÁCIÓJA

Szerkesztette: F. Tóth Tibor, (részben) törökre fordította: Yilmaz Gülen,
a szerkesztő munkatársai: Puskás László és Szmilkó Györgyi

(Magyar-Török Baráti Társaság, Budapest – Tekirdağ Macar Dostluk Derneği,
Budapest, 2005. 173 o., számos illusztrációval)

A Rákóczi-szabadságharc évfordulóira megjelent kiadványok között, turkológusként, külön örömmel köszönhet a recenzens egy kétnyelvű kötetet, amely elsősorban a rodostói Rákóczi Múzeumot meglátogató magyar és török, esetleg valamelyik nyelvet beszélő egyéb látogatók számára készült.

Az igényes kivitelű kiadvány a budapesti székhelyű Magyar-Török Baráti Társaság és a rodostói Magyar Baráti Társaság közös vállalkozásaként került az olvasóközönség elé. A Magyar-Török Baráti Társaság már régóta szívében viseli a magyar-török kapcsolatok ápolását, gondozásukban számos török irodalmi alkotás is megjelenhetett igényes magyar fordításban (így pl. *Tarik Buğrának*, az 1956-os magyar forradalom hőseinek emléket állító *Állva akarok maradni* című három felvonásos színműve, *Ömer Seyfettin* novellái, a Júnusz Enre emlékkönyv, vagy éppen *Szâmi Pasazâde Szezái* egyik regénye), és tizenkét éven át (1993–2004) szerkesztették a *Török Füzetek* számaikat.

A társaság külön fontosságot tulajdonít annak is, hogy a török olvasókkal közelebbről megismertesse az Oszmán Birodalom területén menedéket talált magyar állampolgárok életét.

Ennek eredményeként jelentették meg 2003-ban török nyelven Kossuth Lajos születésének 300. évfordulója alkalmából Hermann Róbert Kossuth-életrajzát (Kossuth Lajos és az 1848–49-es magyar szabadságharc), az elmúlt évben pedig II. Rákóczi Ferenc életéről és a törökországi kuruc emigráció történetéről adtak ki színvonalas kötetet magyar és török nyelven.

A válogatás összesen kilenc, hosszabb-rövidebb írást tartalmaz, amiket zömmel a társaság tagjai, elismert történészek és turkológusok írtak.

Akik jártak már Rodostóban, bizonyára mindannyian egyetértenek a recenzenssel abban, hogy a magyar nemzet egyik legfontosabb emlékhelye a Márvány-tenger partján található festői szépségű török város, benne a fejedelem egykori ebédlőházában létrehozott múzeummal, és nem utolsó sorban a bujdosókhoz köthető egyéb olyan emlékekkel, mint Rákóczi csorgókutja, és a Magyar utcában s annak közvetlen környékén álló korabeli házak, melyekben egykoron Bercsényi Miklós, Forgách Simon, Mikes Kelemen és társaik éltek s alkottak.

Ezért köszöntjük örömmel ezt a kedves kiadványt, amely értesüléseink szerint való-

ban találkozott a Rákóczi Múzeum látogatóinak érdeklődésével.

Dávid Géza összefoglalását (A Rákóczi-szabadságharc fontossága nekünk, magyaroknak, 10–21. o.) tulajdonképpen a kötet bevezetőjének is tekinthetjük, ami leginkább a török olvasóközönséghez szól. Éppen ezért külön súlyt kap Rákóczinak az Oszmán Birodalommal létesített diplomáciai kapcsolata, mely az esetleges török – katonai és gazdasági – segítséget volt hivatott elérni. Olvashatunk a fejedelemnek a határszéli (belgrádi, temesvári) pasákkal, a török vazallus krími tatár kánnal és természetesen a szultáni udvarral folytatott tárgyalásairól, valamint a fejedelem zsoldjába állt török és tatár önkéntesekről is. Ez utóbbiaknak egyébként ferences rendi szerzetes, báró Andrassy Miklós volt a parancsnoka, akit az egyébként hozzá feltűnően ragaszkodó muszlim katonák „dervis generálisnak” hívtak.

Mivel a kötetet leginkább a múzeumot felkereső turisták, érdeklődő helybeliek számára készítették, az írások egy része a korabeli magyar történelmet, s azon belül elsősorban a Rákóczi-szabadságharc történetét és II. Rákóczi Ferenc életét igyekszik bemutatni.

A függetlenségi harc értékelését *Fodor Pálnak* (A Rákóczi-szabadságharc és helye a magyar történelemben, 74–91. o.), a fejedelem életrajzát pedig *Köpeczi Bélának* (II. Rákóczi Ferenc [1676–1735], 22–55. o.) köszönhetjük. Fodor Pál összefoglalása – Dávid Gézáéhoz hasonlóan – ugyancsak hangsúlyt helyezett rá, hogy a török olvasók a saját történelmi ismereteik alapján is viszonylag könnyen megérthessék Rákóczi céljait, törekvéseit. Nem véletlen, hogy az összefoglalás Bécs ostromával (1683) kezdődik, és Rákóczi török földre érkezésével (1717) fejeződik be. Köpeczi Béla, a három kiadást is megért Rákóczi-életrajz társszerzője, kiemelten foglalkozik a szabadságharc külpolitikájával, de rövid összefoglalása a függetlenségi harc társadalmi és nemzetiségi hátterébe is beavatja az olvasót.

Köpeczi Béla munkájához kapcsolódik a Mikes Kelemen Törökországi leveleit törökül megjelentető *Tasnádi Edit* elemzése Mikes Rákóczi-képéről (II. Rákóczi Ferenc arcképe a Törökországi levelek tükrében, 56–73. o.). Ugyancsak Mikes főművét elemzi *Somogyi Gréta* rövid összefoglalása (A szülőföld szeretetének nyomai Mikes Kelemen Törökor-

szági leveleiben, 166–173. o.) is. Nem kétséges, hogy e két írás a Rodostóba látogató székelyföldi zarándokok tetszését is elnyeri.

A Rákóczi-emigráció jelentőségéről *Tóth Ferenc* tollából kapunk ízelítőt (A Rákóczi-emigráció jelentősége, 92–109. o.). Az emigráció francia kapcsolataival foglalkozó történész az elmúlt években több kiváló cikkével, tanulmányával is megörvendeztette a szakmát, s leginkább a francia levéltárakban található, a korszak kutatói előtt mindeddig ismeretlen források publikálását köszönhetjük neki. A jelen kötetben kiadott írás valójában egy korábbi tanulmány átdolgozott szövege, amely elsősorban francia szempontból tárgyalja Rákóczi és kísérei sorsát a fejedelem menekülésétől az emigrációnak a nemzetközi politikában játszott szerepéig. Külön kitér a török földről Franciaországba távozott magyar katonák, ügynökök és hadmérnök-diplomaták szerepére, itt elsősorban a Franciaország marsallja címet is elnyert Bercsenyi Lászlót, illetve François de Tott nevét emeli ki. Utóbbi a Rákóczi-szabadságharc bukása után francia huszártisztként és keleti diplomataként tevékenykedett, majd Rodostóban elhunyt Tóth András fia volt, s a Dardanellák és a Boszporusz megerősítésével, valamint a török tűzérség reformjával írta be nevét az európai történelembé. Franciául írott nagysikerű visszaemlékezéseit később számos nyelvre lefordították.

A rodostói emigráció történetéhez szorosan kapcsolódik a bujdosók életét, az utánuk megmaradt helyi emlékek – házak, személyes tárgyak stb. – utáni kutatás, amely még az 1860-as évek elején megkezdődött, majd a bujdosók hamvainak feltárásával és 1906-os hazahozatalával, ill. újratemetésével érte el a legnagyobb eredményeket. Az elmúlt években több összefoglalás, forrásközlemény is megjelent a XIX–XX. század Rákóczi-kultuszáról, s a hamvak hazakerüléséről, és minden bizonyosan az idej centenárium is bővelkedni fog újabb tudományos eredményekben. Keveset tudunk viszont a rodostói Rákóczi-ház (a mai Rákóczi Múzeum) megmentésére tett erőfeszítésekről, s ezt a hiányt pótolja *Nagy Ferenc* alapos levéltári kutatás alapján megírt tanulmánya (Egy sajátos kultúrdiplomácia: a rodostói Rákóczi-ház megmentése, 144–159. o.), mely a fejedelem ebédlőházának megszerzését mutatja be, az 1926-os kezdeti tapogatózósktól a magyar állam tulajdonába került és